

RADZIĆ SIĘ (258) *vb impf*

się (163), się (95).

a jasne (w tym 6 r. błędne znakowanie).

inf radzić się (57). ◇ *praes 1 sg* radzę się (6). ◇ *3 sg* radzi się (20). ◇ *1 pl* radzimy się (1) *OrzJan*, radzi(e)my się (1) *RejKup*. ◇ *2 pl* radzicie się (2). ◇ *3 pl* radzą się (14). ◇ *praet 1 sg m* radziłem się (2) *OrzRozm*, *BudNT*, radził się (1) *BielKron* 112. ◇ *2 sg m* radziłeś się, -ś się radził (2). ◇ *3 sg m* radził się (46). *f* radziła się (3). *n* radziło się (2). ◇ *3 pl m pers* radzili się (25). *m an* radzili się [*cum N pl: zające*] (1). *subst* radziły się (1). ◇ *fut 1 sg m* będę się radził (1). ◇ *1 pl* będziemy się radzić (2). ◇ *3 pl* będą się radzić (1). ◇ *imp 2 sg* rządz się (12). ◇ *3 sg* niechaj się radzi (1). ◇ *2 pl* radźcie się (3). ◇ *3 pl* niech się radzą (1). ◇ *con 1 sg m* bych się radził (1). ◇ *3 sg m* by się radził (6). *f* by się radziła (1). ◇ *1 pl m pers* byśmy się radzili (2). ◇ *2 pl m pers* byście się radzili (1). ◇ *3 pl m pers* by się radzili (2). ◇ *con praet 3 sg m* by był się radził (1). ◇ *part praes act* radząc się (39).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w.*

1. Prosić o radę, szukać porady, pytać; *consulere Miech*, *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *Calag*, *Calep*, *Cn*; *consultare Mącz*, *Calep*, *Cn*; *requirere PolAnt*, *Modrz*; *consilium capere Mącz*, *Cn*; *consilium captare a. communicare Mącz*; *consiliari PolAnt*; *consilium accipere a. petere, referre [ad aliquem] Cn* [w tym: *kogo, czego* (181)] (207) :

a. O ludziach (203) : Nie radźże się cudzoziemcá/ Bądź Węgrzyná albo Niemcá: Mnodzyć ludzie ták zdrádzeni/ A z swoich ziem wypędzeni. *BierEz* Q, F; *ForCnR* A4v, C2; ktore przyczyny [*braku pokarmu w piersiach*]/ iako trzeba pilno obaczyć, tak iż y lekarzy mądrich się radzić/ á gich lekarzstwy się sprawować. *FalZioł* V 36v; *Leop* 1.*Mach* 8/15; *BielKron* 62v; *Apud aram* *consultare*. *Proverb*. Dopiro się radzić/ gdy się yuż rzecz poczęła. *Mącz* 13b; *Communicant inter se consilia*. Yeden się drugiego rądy. Nic przed sobą nie taya. *Mącz* 61d, 34d, 35b, 63c [3 r.], d, 191b, 424c; *RejPos* 64, 186 [2 r.]; [*młody człowiek jadąc w cudze kraje*] ma to pilnie sobie wważać/ á tych się rądzi którzy wždy świat widáli. *RejZwierc* 17, 153, 230; *BielSpr* 36v, 45v; Aczkolwiek [*Achab z Jozafatem*] się ták bárzo/ nagle nie kwąpili [*do wojny*]/ Ale pirwey Prorokow/ swoich się rądzili. *HistHel* D2; *Strum* M; Dla tego też/ ilekroć ábo w wierze/ ábo w prawie iákie sipy bywáią/ nikogo się więcej póspolicie nierądzą/ iedno sżkoł *ModrzBaz* 130; *Rath fragen*. Rądzić się. *Consulere*. *Calag* 384a; *SkarŻyw* 261, 332, 597; *GórnRozm* K4; A kto sje rądzi/ kiedy czas wplynął Iuż ten w fráfunku y w swym głupstwie zginął. *ZawJeft* 29; *Consulor* – Rądzą się mnie. *Calep* 247a, 246b, 247a [2 r.]; kiedy Pan dáleko: niechaj się [*urzędnik*] Włodárzá/ y sťárszych poddanych (ále káždego z ofobna) rądzi. *GostGosp* 18; Potym [*pobożność*] mądrym/ rozładnym/ proftaká vcżyni/ Ze do niego rądzić się potym chodzą ini. *KołakSzczęśl* C2; *WujNT* 428, *Xxxxx3v*; Vítawiamy/ áby cokolwiek przyda się póspolitych pieniędzy do skárbu włożyć/ to było w mocy i ná woli nálszý [*tj. króla*] [...] rądząc się Pánów onéy ziemie/ w którý sľufzny przyda się czas opátrzenia pózytku póspolitégo vczynić. *SarnStat* 334 [*idem* (2)] 411, 944; Wielce grzełzą [...] / ktorzy ábo bez mądrości ná rządy y kroleştwa/ y vrzędy się wspináią: ábo [...] mądrych przy sobie nie máią/ ábo się ich nie rądzą/ ábo rądząc się nie sľucháią. *SkarKaz* 517a, 43a, 518b; Nie rozumiałeś y sam postępku práwnego, Aniś się prawomędrcom rądził, ániś ich miał W powadze *CiekPotr* 65; *PaxLiz* E; *SkarKazSej* 663a, 695b.

radzić się około czego (4): *Alexander Severus* Rzymfki Cefarz miał to w obyczáiu/ że [...] około Práwá y spraw fádowych/ rádźił fię ludzi w Práwie biegłych: zaś o rzeczách rycerskich rádźił fię żołnierzow fátarych *ModrzBaz* [16]; *SkarJedn* 309; *SkarŻyw* 582; ieśli wy nie macie síto rozumu/ iáko temu zábieżeć/ więć pošłicie do cudzey zímie/ rádźić fię około tego. *GórnRozm* D3.

radzić się na co (2): rádźił fię ná to [czy zlámac przymierze z *Turkami*] Skánderbeg rad swoich/ ktorzy mu rádzyli áby dzierzał fłowo/ thák Pogáninowi iáko Krześciánom *BielKron* 253v; A ná wfpokoienie y wykorzenienie fekty oney/ [*Paweł z Barabaszem*] fzli fię rádźić Apoštołow y Kápłanow do Hieruzalem. *SkarŻyw* 537.

radzić się o co (14): *BierEz* B3; Gdy kto ma krew puźczáć zawždy fię oto radz ludzi vmieiętnych/ bo tego ieft potrzeba. *FalZioł* V 61v; *KrowObr* 124v; Iuż [w *małżeństwie*] záváždy wśytko fporo/ bo iedno drugiego o wśytko fię rádźi *RejZwierc* 32 [*idem WerKaz*]; *SkarŻyw* 261, 471, 571; á nie tylko to [głoszenie ewangelii] czynili Apoštołowie ále y inni pomocnicy ich/ nie rádźąc fię oto Piotrá/ áni od niego/ ná ten vrząd potwierdzenia biorąc *NiemObr* 38, 39, 42, 58, 62; *WerKaz* 305; *ActReg* 79.

radzić się z czym [= w sprawie czego] (2): Cefarzowá nic fię Cefarzá fty m nie rádźąc/ pošłálá zacne pánie do niey [do młodej wdowy, która ślubowála żyć w czystości]/ to [aby wyszła za mąż] iey rádźąc. *SkarŻyw* [223], 471.

radzić się o czym, de aliqua re (5:1): A o ynřy ch darach albo też niedofatkach cieiefnego przyrodzenia mamy fię tych radzić/ Ktorzi [...] każdego dowcip y wrodzone obyczaye przes Phyfiognomiá poznać mogá *KwiatKsiąż* B3; *CzechRozm* 253v; *ModrzBaz* [16]; gdy ieden z nich [do wnętrza jaskini] z łuku ftrzelił ftrzáłá fię ná zad obrociłá/ y ftrzelcá zrániłá. [...] Tedy Syponczykowie Biłkupá fię fwego o tym rádźili *SkarŻyw* 422, 570; Nietylko Połów Król, ále *et Dominos illius terrae, in qua agitur de commodo Reipub. in illa terra*, ma fię rádźić. *SarnStat* 44.

radzić się w czym (13): Zafię gdy ftrach ieft, Aby miefthcza około macicze nie były chore, zarażone/ albo niedofatek cierpiące [...]. W tym fię mądrich lekarzy radzić *FalZioł* V 31v; Thobisye nam yefcze ktemv zdalo abi krolowa yey m. radzyła sye w tich rzeczach nietilko podfkarbiego albo ye^{go} thowarziszow ale tesz y ynich panow tak vegierskiey jako syedmigrodzkyey zyemye *LibLeg* 11/43; *GroicPorz* a4; *BielKron* 21v, 211v; Ieft nie dáleko ied[e]n rycerz fátary człowiek bárzo porádnny/ ktorego fię náłz oćiec we wřzem rádźił. *HistRzym* 31v; Iż ieśli człowiek [...] odstąpi odemnie/ [...] á poydzye do Proroká rádźić fię w onych omyłkach swoich/ Ia Pan [...] wczynię odpowiedź iemu/ ták iż go wynifzczę s pošrzodku ludu moiego [*Vulg Ez* 14/7-8]. *RejPos* 205v; *Oczko* 1v; *SkarŻyw* 291, 307, 582; Gdy Pan w domu/ Vrządnik ma fię go rádźić w czymby namniey wátpił/ áby nie zbłáđził *GostGosp* 18, 84.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: zaimek pytajny (23), -li, jeśli(ż) 'czy' (7), zaimek względnny (1); w antepozycji (1)] (31): Krol fię lęknáwřzi radzi fię Iozepha czo ma czynić *RejJóz* K8v; A gdy iuż bárzo zbłáđziemi Kofczyelnich fię flug radziemi. Iako by fię fpanem ziednáć A czo by mu offyarowác. *RejKup* Nv; A gdy [żona] yuř doma nyebila pul czwartha roku, schedl do nyebofczika kxyedza dábrowfkyego radzacz fzyá czobi czynycz myall. *LibMal* 1554/190v; IEden fię ná potrzebie iákos s świniá zwáđził/ Y iákoby fię pomśćić drugiego fię rádźił. *RejFig* Bb, Dd7; *RejZwierz* 16, 61v; *BibRadz* I 286b *marg*; nie rádźi fye tám [w *Niemczech i we Włoszech*] zwierzchni Pan poddánego

fwego/ mali mu poddány co dąć *OrzRozm* L3v, E2; Ktorzy [*mieszkańcy Azot, gdy dotknęły ich plagi*] gdy sie rádzili ftárszych fkąd im to przyfzło. Jedni mowili dla Arki/ drudzy przeciw temu. *BielKron* 63; przeczedfzy lifty Olbrycht/ rádził sie swoich/ chćali fortuny pokufić *BielKron* 237v, 95 [2 r.], 211v, 214v, 353, 406, 413; *GórnDworz* P2; A oná [*Salome*] pothym wyfzła z mátką fwoyą/ y rádziła sie iey oczby profíc miála [*Vulg Mar 6/24*]. *RejPos* 320v; *RejZwierc* 6; *SkarŻyw* 582; *StryjKron* 215; *NiemObr* 131; *ActReg* 81; wżakoż kędy Pan blińko/ ma sie rádzić [*urzędnik*]/ ieśliby tego [*co chce sprzedać*] do kuchniey álbo do iákiewy potrzeby niemiano vżywąć. *GostGosp* 26, 18, 84; kthorego [*Temistoklesa*] gdy sie ieden rádził/ zá kogoby dziewczkę fwą dąć miał/ [...] Odpowiedział [...] *Phil* F4; Nieprzyaciěl nád fzyią/ nie brónimy sie: [...] piérwéy féymuiemy: piérwéy práwá wykładamy: prácticów sie rádzimy/ ielliz sie godzi nieprzyacielowi odeprzćć. *OrzJan* 56.

Z przytoczeniem [w tym: mowiac (1)] (2): A kiedy go [*koń jelenia*] nie mógł fpedzić [*z łaki*]/ Począł się człowieká rádzić: Poradz mi miły człowiecze/ Bych mógł być lam ná tey łące. *BierEz* Ov; Nátychmiałt zebráfwy kfiążetá y pány fwoie/ rádził sie ich mowiac/ [...] Potrzeb thedy nam o nálfzym wybáwieniu s pińnoćiá rozmyfłáć *HistAl* D8v.

W porównaniu (1): *SkarKazSej* 658b cf *znac.* 1.α. *W porównaniu.*

Przysłowia: Radz sie innego/ ále wždy pátrz fwego. *BierEz* M4.

Te adhibe in consilium, Radz sie lam siebie. *Mącz* 151c; [A radz sie lámego siebie/ bo nád cie nikt ci nie iest wierniefzy. *BibRadz Eccli 37/17 (Linde)*].

Zwrot: »radzić się rad, panow radnych« [*szyk zmienny*] (4:1): Krol to vlfyfzawfzy/ iáł sie swoich pánow radnych rádzić co fnimi czynić. *BielKron* 353; Po śmierci Witulfowej Władzilfaw Krol Polfki nie rádzác sie rad fwych dał Swidrygałowi kfięftwo Litewkfie *BielKron* 386v, 253v, 406, 413.

Szeregi: »dokładać się i radzić« (2): *SkarJedn* 309; A gdy fię iey kto wrzeczách duchownych y około ftanu żywotá fwego dokládał y rádził [...]/ ná modlitwie fię pierwey z Pánem fwym rozmowifwy/ nieomylná drogę podawála. *SkarŻyw* 582.

»(nie) radzić się i (ani) pytać« [*szyk 2:2*] (4): Iz oto naprzod iákoby ná iákie fzyderftwo mowicie/ áby od ludzi rádá była o żywocie y o záchowánium dobrym/ onego nowego kxiędzáf/ gdyfz oto zadnego tzłowieká niepytaćie/ áni sie radzicie *KrowObr* 124v; *CzechRozm* 253v; *SkarŻyw* 384; mam w tey mierze piérwfzego Oycá Páná wáfzego y mego/ ktoremu wolno bráć co iego/ was fię nie rádzác áni pytać. *SkarKaz* 43b.

Przen [kogo, czego] (35): Trzeći precz odrzuciać ty trudne *Queftie [teologiczne]*. Z tąd wielkie zámiefzánia roftá y fafoły/ Drudzy fię kordá rádzą nie prawdfziwey fżkoły. *Prot* C; Kiedy chcesz ftáynią ofádzic/ Małz sie piérwey mieszká rádzić. *RejZwierc* 237v.

a) *O kierowaniu się w decyzjach wiedzą, intelektem, uczuciami, moralnością itp. (20):* *BierEz* G; *RejJóz* L2v; *Leop Ez* 21/23; [*Bóg mówi*] Nuż tedy ftápmy/ á pomiefzaymy tám ięzyki [!] ich [*budowniczych wieży Babel*]/ áby ieden drugiego niezrozumiał (*marg*) To mowi iáko by fię mądrości y możności fwey rádzác [!]. (–). *BibRadz Gen 11/7*; *GrzegRóżn* N3v; ftarayze fię/ ábyś [...] poddáne fprawiedliwie/ przyiáznii y nienawifci fię nierádzác/ fádził *SkarŻyw* 571; *CzechEp* 267; Wiedział P. Iezus iáko Bog práwy co z Iudałzáf być miáło: ále iáko człowiek y fprawcáf trzody fwey/ tey fię

wiomości nie ródził/ gdy go ná vrząd obierał: wiedząc iż [...] ławę miał v wżytkich o łobie dobrą. *SkarKaz* 610b.

radzić się w czym (1): W Tym fię fortuny ródzić nie potrzebá/ Choway łwé dobrze/ coć bóg życzyl z niebá. *KochFr* 35.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Y mądri tak navczali Abismi fię rozmiliali A rozumu fię radzily Czo biłmi potim łprawily *RejRozm* 405.

Zwoty: »(głowy a) rozumu, własnego zdania się radzić« = *advocare in consilium rationem* *Modrz* [szyk zmienny] (8:1): *RejJóz* D8v, I2; *RejRozm* 405; Tuo tibi iudicio est utendum, Małz fię twego własnego zdania ródzić. *Mącz* 470d; De rebus ipsis utere tuo iudicio, O łamyh rzeczach vżyway álbo radz fię głowy á rozumu twego. *Mącz* 510b; *RejZwierc* 230; *ModrzBaz* 26v; *Poczekay*/ rozmyśl fię co czynić małz/ P. Bogá wżyway. radź fię rozumu/ á oney zapálczywości mieycá nie day. *SkarKaz* 314a, 244b.

»zmysłow (cielesnych), uszu się radzić« = *sluchać czegoś (lub odebrać informację innymi zmysłami)* *uważnie* (2:1): Tá rzekłá/ to ten żonę oczyma obierał/ By fię był vřzu ródził/ więceyby był wygrał. *RejZwierc* 45v; *RejZwierc* 31v; Táć iełt wiárá kościołá Bożego/ ktora [...] łmyłow fię cielesnych y rozumu łwego nie ródzi. *SkarKaz* 244b.

b) *O szukaniu porady w księgach* (4) : *RejPos* A4v; Ródziłem fię rozmaitych Káltigatorow/ Kommentatorow/ Theologow/ Hiłtorykow/ y inych włzelákich Autorow álbo piárzow *BudNT* przedm dv.

radzić się o czym (1): O tych wżyłtkich rzeczách [dotyczących wpisów do ksiąg umów cywilnych] *Commentarios* ná práwo Célárłkie ródzić fię trzebá *SarnStat* 1268.

Zwrot: »radzić się ksiąg« (1): Ma fye ródzić tych Czwartych Kłyąg/ w ktorych rádę ku lekarłtwu naydzie *SienLek* 45.

c) *O wróźbitach i wróźbach; interrogare* *Vulg, PolAnt* (8) : Ano małz Fáráoná/ áno małz Saulá/ Ktory go [Pana] odstąpiwřzy łzedł fię ródzić dyablá [tj. wyrocni]. *RejWiz* 131; [król babiloński] pytał y bálwanow/ ródził fię pátrząc ná wátrobę y ferce. *Leop Ez* 21/21; y będa fię ródzić [Egipcjanie] bálwanow łwoich/ á wielzczkow/ czárownikow/ y czárnokłięźnikow łwoich. *BibRadz Is* 19/3; *Necromanticus*, Poprziłięgáč vmárłych/ ktory zwalzczá poprziłięga vmárłe á ródzi fię ich. *Mącz* 244a; [król Manasses] czálow lepak przeltrzeగాł báwiąc fię praktykárłtwem y czárámi/ ródził fię pytonow y czárnokłięźnikow *BudBib 2.Par* 33/6; (*marg*) Wydworne naboženłtwo ábo zabobony. (–) kiedy miałto Bogá ródzi fię czártá/ ábo łług iego czárownikow ábo praktykárzow. *WujNT* 470.

radzić się o co (1): Bacząc to Atila radził fię o zwycięłtwo wielczkow czo przez bydlęce ielita wrożyli. *MiechGlab* 53.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): A gdy [Delfowie] się Wrogá [tj. wyrocni] ródzili/ Iákoby tego pozbyli [plag, które na nich spadły po zabiciu Ezopa]: Wrog Ezopá kazał błágác/ Kościoł k iego cźci zbudowác. *BierEz* H2.

d) *O współżyciu płciowym* (1) : A potim ma być to lekarłtwo [dla pomnożenia płodu] na tajemne miełtce włózone. [...] á potym rano [żona] wyciągnáwřzy z łiebie ono lekarłtwo. Ma fię ołtatka męża radzić. *FalZioł V* 86v.

α. *Zwracać się o radę i pomoc do sił nadprzyrodzonych; petere oraculum Mącz; inquirere PolAnt; divinos seu omina consulere Cn (40)* : Ná to ták odpowiedział Moizész świekrowi łwemu/ Iż lud przychodzi do mnie rządząc łie Bogá. *BibRadz Ex 18/15*; á Teráfim były obrázy ktorych łie pogáni rządzili. *BibRadz I 456a marg, Ier 37/7; BielKron 42v, 73, 112*; Petere oraculum a Deo, Rádzić łie [!] Bógá. *Mącz [267]b, [267]c, 295b*; A (ták) niemogł (tám) Dawid íść przedeń rządzic łie Bogá/ bo łie był złękl przed mieczem ániolá Iehowy. *BudBib 1.Par 21/30*; Raz w kościele wyzrzálá wiele rąk złożonych [!] a iákoby łie modlących/ y przełęklá łie [...] y rządząc łie Páná łwego/ łprawę wzięła/ íłz te dułze były vmártych wczífcu o modlitwę iej proszących. *SkarŻyw 580, 503 [2 r.]*; [zwolennicy elekcji Maksymiliana] Nie rządząc łie kościołá/ świętych/ áni Bogá. Gwałtem w łzánce przypádlí/ ludzi wiázác chćieli *KmitaSpit C2; [BielKron 1551 11v]*.

radzić się o kogo, o co (5): Idźcie á rádzcie łie Páná o mię y o lud y o wżytkiego Iudę/ ná ty łłowá kłiąg ktore łá znaleźione *BibRadz 4.Reg 22/13, 1.Reg 22/13; BielKron 63v*; [Mojżesz] o recz [!] łie káżdą Páná Bogá ná modlitwie rádził/ y nic bez niego niepoczynał. *SkarŻyw 482; NiemObr 179*.

radzić się (przez co i) przez kogo (8): Iełtći thu ieden człowiek Micheałz łyn Imle przez ktoregobychmy łie mogli rádzic Páná *BibRadz 3.Reg 22/8, 4.Reg 22 arg*; bał łie Saul/ rádził łie Páná Bogá przez łen y przez kápłany tákież Proroki/ iáko łobie miał poczynác. *BielKron 67v, 49, 64v, 68*; Y Pogánie to czynili/ gdy łwoie łeymy y rády o dobrym łóspolitym záczynáli: rádzili łie bogow łwoich przez kápłany łwoie. *SkarKazSej 657a*; Y przydał/ áby zówždy gdy co miał poczynác/ rádził łie P. Bogá przez kápłaná Eleázará *SkarKazSej 678a*.

radzić się w czym (2): Widziałem łyná Izaiego [tj. Dawida] gdy przyłzedł do Noby ku Aichmelechowi [...]. Kthory łie rádził Páná w rzeczách iego [tj. swych] *BibRadz 1.Reg 22/10*; Pytał go też [Cyrus Krezusa] iegli łie w tym rádził bogá Apoliná? Odpowiedzwał/ rádził *BielKron 112*.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: o to (1); zaimek pytajny (7), -li 'czy' (1)] (8): rádził łie lud Izráelłki przez Phinee Bífkupá Páná Bogá/ ktoryby ich miał być łprawcą przeciw Kánáneylkim. *BielKron 49*; A gdy łie [Saul] przez kápłaná rádził Páná Bogá każeli ná Filiłtyny vderzyć? Zámilczál Pan ná to pytanie. *BielKron 64v*; Potym Atheńscy rádzili łie bogá Apoliná v Delfow/ iákoby łie bełpieczniey broníc mieli tey wielkości nieprzyiaciół. *BielKron 117, 67v, 72, 90v*; á radz łie go [Pana] iákobył mogł záłię przeiednáć gniew onego łobrotliwego Páná łwego *RejPos 120*; Wnetże Bogow Rzymiánie o tho łie rádzili/ Iákby onę łmrodliwą dzyurę [na rynku] zápráwili. *PaprPan Hh4*.

Z przytoczeniem [w tym: mówiąc (2)] (3): y rádzili łie Páná/ mówiąc: Kto ma być Hetmánem woylká náłłego/ gdy łie będziem potykác z łyny Beniáminowemi? *Leop Iudic 20/18*; Rádził łie też y ná then czás Dawid Páná/ Mamli wyciągnác przeciwko Filiłthynom? á dałłi ie w ręce moie? *Leop 2.Reg 5/22, 2.Reg 5/19*.

W porównaniu (1): o ktorym [Achitofelu] mowiono: kto łie go rádził/ iákoby łie Bogá rádził *SkarKazSej 658b*.

Szereg: »radzić się albo pytać« (1): Tubył lepak rzekł/ á gdziełz ia tego Duchá s. thák częłto mam łzukác/ ábych łie go zówždy rádzic ábo pytać miał? *RejPos 70v*.

W przen (1) :

Zwrot: »sercem się radzić« (1): Tedy Arcybiskup zwiesiwfzy głowę/ myślił co miał wczynić/ á Pána Bogá fię fercem rádził. *SkarŻyw* 511.

b. O Bogu (4): Kogo fię rádził [Jehowa] [...] ? *BudBib Is* 40/14; [Bóg stworzył insze stworzenia samym słowem] fyna fię nie rádząc: áż dopiero/ iáko X*(iędz)* K*(anonik)* dokláda/ gdy miał człoweká [...] tworzyć. *CzechEp* 181; [Bóg stworzył ducha, którego] fynem názwał: świat przezeń ftworzył: onego fię rádził [...]. A drugiego złego [ducha] nienawidział *CzechEp* 259.

radzić się o czym (1): A zás co fię tknie rozmowy Bożey z Anioły/ tedy o tey małż I.Krol 22.v.18.19. gdzie fię ono Bog rádził duchow przy łobie będących o zábiciu Achábá *CzechRozm* 18.

2. Zastanawiać się, rozmyślać; consulere Miech, Cn; deliberare Mącz (51): wżakofz Rufkie panięta nie wiele fię radząc poimawfzy pofty Tatarfkie: pobili *MiechGlab* 3; Bo więc tám [przy spowiedzi] iáko chcą karzą Ná koniec do pieklá fkażą [...] Trudno do wyffego práwá Bo fię tám nie długo rádzá *RejRozpr* E2v; Delibero, Rozmyflam fię/ rádzę fię/ też niekiedy wątpię/ nie wiem czego fię yąc mam. *Mącz* 191b.

radzić się o czym (1): [wszelki człowiek ma starać się o mądrość] á zwłafzcza o tym nawięcey ma być nafze myflenie y żądza, żebyfmy fię zawfze radzili o rzeczach pocziwych *BielŻywGlab nlb* 15.

Ze zdaniem dopełnieniowym [zawsze: zaimek pytajny] (3): [Maryja] odijdz go [ciała Jezusa na krzyżu] tak nie fmié/ anij chce dlá milofci wielkié/ a tako radzátz fię tzo by s tym działatz miała ij pozrzala ku miaftu *OpecŻyw* 154, 154; á ták iáko fye tym wżyfłtkim broníc [przy nawrotach febry]/ zá Boską pomocą (od kthorého lékárftwá wżyfłtki fą) rádzić fye będziemy *SienLek* 139.

Zwroty: »radzić się w duszy« (1): Długoż fię będę rádził fám w nędzney fwey duffy/ Gdy nic pocyfzliwego yuż mi fnađ nye tuffy *LubPs* D.

»myślić radząc się« (1): MAtuchna bożá po odefcie onych żołniérzow przyftąpiwffy ku krzyżu/ myfli radzátz fię iakoby fłozyla ciało s krzyża fwégo námileyffégo fyna *OpecŻyw* 154.

a. Naradzać się z kimś; consilium inire PolAnt, Vulg; consilium struere Mącz; consilium communicare Modrz; commentari Calep; consilium facere Vulg; consilium habere JanStat (43): zebrali fię w radę bífkupowie/ xiążęta żydowfcy ij licemiernicy przeciw Iezufowi/ [...] a tam radzátz fię mowili: Czo czynimy *OpecŻyw* 69; A tak yelly maczie mocz teras yaka patrzcie y radzcie fye bo yeft teras czas i pogoda *LibLeg* 11/57; Radczes fię yuż yako chcecie Gdy fpołu wfyczyj będzecie *RejKup* t4; Consilia struere, Rádzić fię. *Mącz* 422c; *OrzQuin* B2; [Rada cesarska [u Turków] nigdy się przy Cesarzu nie radzi, ale od niego daleko *PamJancz* 127].

radzić się około czego (3): boiącz fię też panięta wżyfłtkie ich [Tatarów] zafię wroczenia/ radzili fię około tego *MiechGlab* 18; ye(go) M Krol ma sye okolo tego radzycz spani polfkymy *LibLeg* 10/151v; *BielKron* 306.

radzić się o co (6): *BierEz* N4v; Pan Szczeńcie [osoba dramatu] wyffyfzáfwiży próżby jch ani fię oto radzátz/ tako ijm odpowiedziál [...] *ForCnR* B4; *RejZwierc* 59 marg, Bbbv. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

radzić się z kim (16): On [gospodarz] około żytá chodzi/ Z fynem fię o żniwo rádzi. Rzekąc/ iutro fynu miły/ Abyfmy fię pofpiefzyli: Mušim k temu fáfiiády wżiác/ Za nam pomogá żytá żać. *BierEz* N4v, S2; *LibLeg* 10/151v; *Diar* 26; Przydzie ná cię [...] chorobá Iuż [żonka] fię rádzi z bábami

które zyoła znáią *RejWiz* 61; Cum amicis deliberare, Rádźić fie/ rozmáwiác fie s przyjacióły. *Mącz* 191b, 105a; *GórnDworz* P7v; Pan s pánią iáko fie rádzą o pułmiłki. *RejZwierc* 59 marg [*idem* Bbbv], 59, Bbbv; *ModrzBaz* 86; Commentari – Rozwazacz, z infzim fzie radzicz, rozmawac. *Calep* 222a; *SarnStat* 198. Cf »radzić się z sobą«.

radzić się o czym (6): Myłzy widząc fwoię fzkodę/ Zefzły się wfzytki w gromádę: A o koćie się rádźily/ Iákoby go prozny były. *BierEz* Ov, S2; *RejWiz* 122; Pánu Bogu zá tho dziękiuię/ [...] zem tu ná cię trefił pierwey á niżlim do tám tey rády iechał/ gdzie fye teraz o tey Exekucyey rádźić mamy *OrzRozm* D; *ModrzBaz* 86; [św. *Paweł apostoł*] Z Bárnábafzem z Antyochiey połfan do Ieruzálem do Apoštołow/ rádźić fie o potrzebie obrzezánia *WujNT* 513.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: o to (2); zaimek pytajny (15), aby (3), iż (1); w antepozycji (1)] (19): Niegdy fie záiące rádźili/ Iákoby fwey nędze zbyli *BierEz* L2, Ov; [żydowscy książęta kapłańscy] wełli w radę oto fie radzitz tzo fnią [z *Maryją, która odmawiała zamążpójścia*] wczynitz. *OpecŻyw* 3v; gdyśmy u WM byli, radząc się, jakobyśmy utciw(i)e mogli [...] o tych drugich potrzebach mowić *Diar* 29; GRomádá dwu do miáltá głupich wypráwili/ Aby im bożą mękę ná fwiętá fpráwili. Málarz widząc dubiele pytał/ á iákiego? Chcecie kupić żywego álbo vmárłego? Chłopi fie tu rádźili/ iż lepiey żywego *RejFig* A7v; CHłopi Wilká żywego w iámie włąpili/ Iáką mu mękę zádać fpołu fie rádźili. *RejFig* Dd7; Tedy odfzedfzy Fáryzeufzowie/ rádźili fie aby go podchwycili w mowie. *BibRadz Matth* 22/15; Rzekłes teraz iż fye o to rádźicie iákoby przez Exekucyą Papiestwo w Polfzce wftáło. *OrzRozm* Bv; Przeto Krol iął fie rádźić coby czynić miał [tj. czy stoczyć bitwę] *BielKron* 306v, 362v; Krol I.M. [...] rádźił fie s pánem Koniufzym/ á s pánem Obożnym/ czoby zá rząd dáć ná nie [na konie] miał. *GórnDworz* P7v; *RejPos* 285v; Więc fie iuż tu páni s pánem iefzcze z wieczorá rádzą co máią przy grochu á co przy kápułcie poftáwić. *RejZwierc* 59; *BudBib Bar* 6/47[48]; Ták ftrapionego y nápoły żywego [św. *Marka*] do ciemney wieże wfadzili/ rádząc fie iáką go śmiercią zgubić mieli. *SkarŻyw* 363; *ActReg* 89; *WujNT* 38, *Matth* 22/15, 26/4.

Z przytoczeniem [w tym: rzekąc (1)] (2): Pan Niedźwiedz był woiewodą/ [...] Ołá z záiącem brákował. Y rádźił fie ze lwem o nich/ Y co mamy po tákowych. *BierEz* S2, N4v.

Zwroty: »radzić się (sami) z sobą« = *wspólnie* (2): *BielKron* 362v; A gdy tełz ná nie przydzie wtrápienie ábo walká/ tedy fie kápłani rádzą lámi z sobą [cogitant ad seipsos sacerdotes] gdzieby fie wćiec z báltwany fwemi. *BudBib Bar* 6/47[48].

»społu, wespołek się radzić« = *consociare consilia [cum aliquo]* *Mącz* [szyk zmienny] (2:1): *RejFig* Dd7; *Mącz* 398b; Tedy fie zebráli árcykápłani y ftárfszy z ludu [...] y rádźili fie fpołu [consilium fecerunt] áby Iefufá zdráda poimáli y zábili. *WujNT Matth* 26/4.

Szereg: »(nie) namawiać się a (ani) radzić« (2): *Diar* 26; ALe Księżá Opáci/ którzy ná ten Synód przyiechali/ [...] iż fie z brácią fwą ná to nie námawiali áni rádźili [cum fratribus suis tractatus et consilia non habuerunt *JanStat* 222]/ wźięli fobie *ad deliberandum* *SarnStat* 198.

Synonimy: 1. *pytać się*; 2. *myśleć*; a. *namawiać się*.

Formacje współrdzenne cf **RADZIĆ**.

Cf **RADZĄCY SIĘ**